

MILLÀ, Mariona: *Bestiari: a mig camí de la imatge tangible i la representació il·lusòria*. Figueres: March editor, 2002. 21 p.

MOENO, José Rafael. *Jeroni Moner*. Girona: Col·legi d'Arquitectes de Catalunya, 2002. 109 p.

MOLINAS I FALGUERAS, Lluís. *La Costa Brava: un plató per al cinema*. Girona: L'Estudi Comunicació: La Proa, diari del Baix Empordà, 2002. 11 p.

Origen i futur de l'home: un recull de llibres i pel·lícules per entendre millor la nostra evolució. Girona: Ajuntament de Girona, 2002. [20] p.

OTÓN FERRÀ, Joana. *La Maria de les bledes (i altres històries)*. Perpinyà/Girona: Trabucaire/Alzamora, 2002. 157 p.

PAGÈS, Joan. *Pràctiques de lògica: exercicis de lògica d'enunciats i lògica de primer ordre*. Girona: Universitat de Girona, 2002. 209 p.

PALLISSERIA DIAZ, Maria; VILÀ, Montserrat. *La integració laboral de persones amb grans discapacitats físiques a les comarques de Girona: estudi del col·lectiu, necessitats d'acció socioeducativa d'integració laboral*. [S.l.]: Girona: MIFAS, 2002. 115 p.

PÀMIAS I GRAU, Jordi; DESCALS, Joan [dibuixos]. *Ronda del dies*. Girona: Ajuntament de Girona, 2002. 12 p.

PARADA, Montserrat, et al. *Etnobotànica de les terres gironines. Natura i cultura popular a la plana de l'Alt Empordà i a Les Guilleries*. Girona: Diputació de Girona, 2002. 349 p.

noms de tots i cadascun dels companys amb qui s'ha conviscut— i, per què no?, al turisme. La visita a Samarkanda (ja m'agradaria haver vist, com ell, l'antic observatori!) o l'estada a Petrograd (avui Sant Petersburg), la ciutat de les nits blanques (ai, la perspectiva Nevski!) per on es passejaven els protagonistes de les imponents novel·les russes del XIX, són exemplars en aquest sentit. Són també emocionants, per raons diferents, l'expedició als boscos de Pinsk, ja com a guerriller darrere les línies alemanyes, amb la primera voladura (semifallida) d'un tren militar, i l'experiència del centre de formació juvenil Trudovic Reservi. És la història d'una època pletòrica i tràgica, que mesclava l'educació sentimental amb la construcció d'un sistema de valors. Un itinerari en el qual encara queda temps per a les emocions, la delicadesa d'un casament i la formació de la família i encontres inspirats, com el que porta l'autor a conèixer laixín, el porter de futbol mític sempre vestit de negre. No deixa de ser significatiu que, malgrat la il·lusió que acompanya la preparació del retorn, l'arribada a l'Espanya de l'any 1956 contingui un lleu sabor de negror.

Joan Miró Ametller

La cara oculta del segle XVIII

BORRELL, Miquel

Pobresa i marginació a la Catalunya il·lustrada.

Dides, exposits i hospicians.
Editorial Galerada i Centre d'Estudis Selvatans, 2002.
592 pàgines.

Cada cop és més freqüent trobar a les prestatgeries de les llibreries i biblioteques llibres que parlin de la història diguem-ne «no oficial»: la vida privada, la família, els costums, les dones, la infància i les classes subalternes i discriminades. És en aquest context historiogràfic que caldrà situar encertadament el volum de Miquel Borrell, referit a la misèria, la pobresa, les dides i els exposits del segle XVIII. Sens dubte, la seva lectura ens permetrà establir molts paral·lels amb l'actualitat —demostrant-ne, alhora, les semblances—, amb el que tenim al nostre voltant i ens rodeja, quant als problemes i les solucions emprades. No ens ha de sorprendre, doncs, la seva vigència i contemporaneïtat.

Miquel Borrell presenta aquí el resultat de més de 10 anys d'investigació, fruit de la seva tesi doctoral, amb aportacions i ampliacions posteriors. El plantejament inicial és prou coherent i clar, alhora que demostra una paradoxa: la divuitena centúria, un segle de progrés i riquesa aparent (el «segle de les llums», del creixement econòmic i demogràfic),

permet i possibilita l'existència d'una gran massa de pobres, marginats, rodanions i arruïnats, fruit inevitable de les crisis estructurals. L'autor posar en evidència com el pensament il·lustrat (a diferents nivells), incapaç de cercar i resoldre les causes, se centrava en les conseqüències, en la recerca de millores per solucionar-ho, amb la creació d'hospitals, almoines i hospicians. Aquestes solucions, però, no sempre foren les més satisfactòries, fet que provocà el seu fracàs absolut i rotund, fruit de l'oposició popular, entre d'altres causes, i la seva desaparició final.

La seva lectura ens posa en evidència una metodologia seriosa i rigorosa. La gran varietat d'arxius consultats (dels més petits als més grans: parroquials, comarcals, provincials o nacionals), així com la documentació emanada o que s'hi guarda (de diferent naturalesa: fons notariaus, sacramentals, d'institucions benèfiques, visites pastorals, etc.), ha permès oferir una amplitud de registres i de lectures, així com la introducció de nombrosos exemples que permeten una comprensió més ajustada. És per això que se sobrepassen els límits estrictament locals i es dona una visió de conjunt del territori català, de l'estat de la pobresa i de la marginació en el segle XVIII. És més, un altre dels encerts és el perfecte encaix del cas gironí dins del català, espanyol i europeu, en establir comparances

molt oportunes i escaients i demostrar sempre les relacions, distàncies i proximitats amb la resta de països pel que fa a uns temes específics. És aquesta varietat un dels seus al·licients.

El llibre s'estructura en diferents parts, en un recorregut que parteix dels conceptes de pobresa i caritat en el segle XVIII, l'ús de les almoines com a sortida més immediata a aquest problema, i repassa quins són seus *els principals protagonistes*: els expòsits i les dides. L'últim capítol, el més extens, pel volum de documentació conservada (a falta de la de l'Hospital de la Santa Creu de Barcelona) i per la seva importància dins el context català, se centra en l'Hospici de Girona. Aquest va formar-se —a l'entorn de 1776 i malgrat algunes circumstàncies desfavorables—, a partir de les rendes de la Casa de la Misericòrdia, de la Pia Almoïna, del Vestuari de Pobres de la Seu gironina i de diferents causes pies i almoines d'algunes parròquies del bisbat, i sobretot a partir de l'impuls que hi donà el bisbe Tomàs de Lorenzana, com a exemple de la caritat cristiana (a diferència de la caritat «estatal» o «útil»). Les seves activitats inicials varen derivar cap a fàbriques tèxtils a l'interior del mateix edifici, per educar els hospicians i incentivar la indústria a Girona. L'hospici, però, va demostrar que va ser un sis-

tema que no va acabar de funcionar; desarrelat i sense suport, acabà esllanguint-se lentament. A la darrera part, els apèndixs són gairebé exhaustius, definitius, necessaris per entendre tot el que s'ha explicat.

Voldria destacar la importància de l'edició d'aquesta obra: poder consultar de manera amena, pràctica i senzilla un treball d'investigació acadèmic (que moltes vegades no s'arriba a editar mai de manera completa, sinó parcialment, en articles) gràcies a la coedició del Centre d'Estudis Selvatans i l'editorial Galerada de Cabrera de Mar contribueix notablement a la difusió de la història.

Xavier Solà Colomer

Patrimoni rajoler

SERRA, Carles; FERRER, Joan
Poble de rajolers. Història de la indústria rajolera a Regencós.
 Ajuntament de Regencós, Regencós, 2002, 96 pàgines.

Una entrevista, publicada per la festa major de Regencós l'any 1989, a un dels darrers rajolers del poble, en Lluís Pruneda, fou el detonant perquè Carles Serra Mayoral i Joan Ferrer Plana es decidissin a aprofundir en l'anàlisi del que ha estat la principal activitat econòmica de la zona: la indústria rajolera.

El resultat és *Poble de rajolers*, el primer llibre editat per l'Ajuntament de Regencós, que s'afegeix a la ja nombrosa llista de consistoris municipals interessats a potenciar oficialment la recuperació de la seva memòria històrica.

Per al seu treball, que es configura com el valuós testimoniatge d'una època i una activitat cabdal per a la vila, els autors han partit d'uns referents bibliogràfics i documentals més aviat escassos i no sempre prou complets que els han plantejat problemes de reconstrucció i datació de moment encara per resoldre. Això els ha obligat a nodrir-se sobretot del testimoni, sens dubte interessant però forçosament limitat en el temps, de tots aquells que d'alguna manera s'hi han relacionat.

Les mancances, però, es veuen compensades per la vivesa que hi aporta l'escriptura, àgil i amena, i per la sinceritat pròpia d'aquells que parlen des de

l'experiència, amb un veritable coneixement de causa que els autors deixen ben palès en capítols com els dedicats a l'elaboració del fang, la fabricació de les peces o a la cuita.

Dividit en 18 apartats independents que no segueixen cap fil cronològic, els primers capítols es dediquen a resseguir l'origen d'aquesta indústria —situat a final del segle XVIII—, i l'evolució —que alterna períodes de gran activitat (1890-1910 i anys 50) amb d'altres de crisi i davallada—, fins arribar al declivi actual, en què només sobreviuen dos forns: Boraresa i Can Marc. Més endavant, l'estudi incideix en els aspectes econòmics —condicions laborals, producció i costos...— d'unes empreses majoritàriament familiars i de petits forns explotats artesanalment. El mapa de situació dels 23 forns comptabilitzats i una acurada descripció de cadascun tanquen el gruix d'un llibre que es clou amb un didàctic vocabulari de l'ofici de rajoler, recopilatori dels mots propis d'aquesta feina, i un il·lustratiu epíleg amb imatges de la vida social.

Escrit en un llenguatge planer i familiar que el fa intel·ligible i esquitxat de curioses anècdotes que alleugereixen dades i xifres, *Poble de rajolers* esdevé una bona eina per als investigadors i un llibre imprescindible per a tots els regingonenes.

Núria Sàbat